

Nr 59

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående antalet ledamöter i giftnämnden.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 431 i första kammaren av herr *Sveningsson* och *Eskilsson* samt nr 490 i andra kammaren av herr *Eliasson* i Moholm *m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening uttala

a) att Kungl. Maj:ts instruktion den 31 maj 1963 (nr 271) bör få en sådan utformning att antalet ledamöter utökas till tio samt att för varje ledamot bör finnas en personlig suppleant;

b) att av giftnämndens ledamöter en bör vara representant för jordbruksnäringsen samt att för honom bör utses en suppleant av samma kategori».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 490.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från giftnämnden. På utskottets begäran har dessutom yttranden avgivits av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Redogörelse för remissyttrandena lämnas i det följande.

Gällande bestämmelser

Giftnämnden tillkom i samband med ny lagstiftning för hälsofarliga varor och bekämpningsmedel. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1964. Nämnden skall enligt sin instruktion ha högsta tillsynen beträffande efterlevnaden av *giftförordningen* och *bekämpningsmedelsförordningen*. Nämnden äger i anslutning till dessa förordningar meddela särskilda föreskrifter. Nämnden skall vidare följa utvecklingen på sitt verksamhetsområde och vid behov framlägga förslag för Kungl. Maj:t. Bland nämndens uppgifter ingår att upprätta och kungöra vägledande förteckningar över ämnen som är att hänföra till gifter och till vådliga ämnen. Nämnden är registreringsmyndighet för bekämpningsmedel. Sådant medel får icke salu-

föras, överlåtas eller användas utan att vara registrerat. Nämnden prövar alltså huruvida registrering skall medgivas. Med bekämpningsmedel förstås ämnen och beredningar, som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskador, sanitär olägenhet eller dylikt, förorsakad av växter, djur, bakterier eller virus.

Giftnämnden består av nio ledamöter och nio suppleanter, vilka alla utses på högst tre år av Kungl. Maj:t. Nämnden kan vid behov anlita särskilda experter. Nämndens avgöranden träffas genom majoritetsbeslut. Dess beslut kan överklagas hos Kungl. Maj:t.

Historik

Före giftnämndens inrättande ålåg det medicinalstyrelsen att närmast under Kungl. Maj:t vaka över att giftstadgan och dess bilagor var aktuella. Vid revision av stadgans bilagor skulle samråd ske med kommerskollegium, tekniska högskolan, statens institut för folkhälsan, veterinärstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen samt i vissa fall med statens växtskyddsanstalt. Beslut rörande stadgans tillämpning och efterlevnad kunde därjämte meddelas av bl. a. tullverket och polisiära myndigheter. Även växtskyddskungörelsen och ohyreskungörelsen berörde flera myndigheters verksamhetsområde.

Giftstadgeutredningen, vars betänkande (SOU 1961: 41) ligger till grund för den nuvarande lagstiftningen, ansåg en administrativ förändring vara önskvärd vid handläggning av ärenden om gifter och bekämpningsmedel. Utredningen framhöll, att den belysning giftfrågorna fick av de många sakkunnig- och intressesynpunkterna, som framkom vid den tidsödande och tungrodda remissproceduren, i allt väsentligt var nödvändig. Samma resultat skulle emellertid enligt utredningen snabbare och enklare kunna uppnås om ärendena handlades av en sakkunnig nämnd (giftnämnd). I fråga om den föreslagna lagstiftningen om bekämpningsmedel uttalade utredningen, att värdet av en sådan lagstiftning var helt beroende av ett funktionsdugligt organ, som snabbt kunde göra den erforderliga sakgranskningen av registreringsärendena och som hade befogenhet att i skäligen utsträckning ta hänsyn till de i det enskilda fallet föreliggande omständigheterna med beaktande av risker och skyddssynpunkter. Giftstadgeutredningen föreslog att giftnämnden skulle anknytas till kommerskollegium såsom ett rådgivande specialistorgan.

I fråga om nämndens sammansättning föreslogs att där skulle finnas företrädd sakkunskap på följande områden, nämligen arbetarskydd, farmaci, hygien, teknisk kemi, toxikologi, veterinärmedicin samt växtskydd. Till nämnden skulle vid behov kunna adjungeras ytterligare sakkunniga.

Vid remissbehandling av utredningens förslag restes krav på utökning

av nämndens ledamöter samt på representation för vissa intresseorganisationer. Det krävdes bl. a. av näringslivets organisationer att näringslivet borde vara representerat. Likaså hävdade representanter för jordbrukets intressen — däribland Sveriges lantbruksförbund och RLF — att företrädare för jordbruket borde ingå i nämnden med hänsyn till bekämpningsmedlens stora betydelse ur jordbruksekonomisk synpunkt.

I *proposition nr 184 till 1962 års riksdag* med förslag till bl. a. gifförordning och bekämpningsmedelsförordning yttrade föredragande departementschefen.

Det syns mig uppenbart, att en rationalisering av giftärendenas handläggning är en nödvändig förutsättning för att mera tillfredsställande förhållanden skall uppnås på gifthanteringsområdet. Jag tillstyrker därför utredningens förslag att ett särskilt sakkunnigorgan, en giftnämnd, tillskapas. Med hänsyn till vad som anförts under remissbehandlingen anser jag den från olika synpunkter bästa lösningen av organisationsfrågan vara, att nämnden får en självständig ställning såsom beslutande organ på giftområdet samt att den kameralt och kanslimässigt anknyts till medicinalstyrelsen. Då emellertid översynen av styrelsens organisation även skall omfatta de till styrelsen anknutna nämnderna, komma giftnämndens framtida förhållande till medicinalstyrelsen att omprövas vid denna översyn.

Självfallet bör såväl medicinalstyrelsen som kommerskollegium vara representerade i giftnämnden. Även andra statliga organ, främst måhända arbetarskyddsstyrelsen, torde också naturligen böra ha inflytande i nämnden. I övrigt bör nämnden sammansättas så, att den så allsidigt som möjligt representerar den sakkunskap, nämnden har att företräda. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera besluta om nämndens sammansättning och arbetsformer.

Vid behandlingen av propositionen hade riksdagen att ta ställning till motioner som syftade till att ge näringslivet representation i giftnämnden. *Andra lagutskottet* uttalade i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 43 år 1962*.

Enligt vad utskottet inhämtat har beslut ännu icke träffats angående giftnämndens definitiva sammansättning. Vid prövning av denna fråga får man, såvitt utskottet kan bedöma, väga det enskilda intresset hos olika områden att bli företrädare mot det allmänna intresset att få ett organ som icke blir otympligt och tungrott. Med hänsyn till nämndens arbetsuppgifter vill utskottet dock förutsätta, att nämnden får en sådan sammansättning, att näringslivets intressen kommer att vid nämndens arbete bli tillgodosedda.

Vid *1964 års riksdag* — i samband med att riksdagen hade att yttra sig över *proposition nr 139* med förslag till ändring i bekämpningsmedelsförordningen, innebärande förbud att använda betat utsäde för annat ändamål än utsäde — väcktes motioner i vilka yrkades att giftnämnden skulle ökas med representant från lantbruks- och trädgårdsnäringsarna.

I sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 51* uttalade *andra lagutskottet* att motionskravet i viss mån syntes överensstämma med det ovan citerade

uttalandet av utskottet. Utskottet yttrade vidare, att motionärernas synpunkter visserligen var beaktansvärda men att utskottet inte ansåg sig i då förevarande sammanhang böra uttala sig angående giftnämndens sammansättning.

Remissyttrandena

RLF och *Lantbruksförbundet* instämmer i motionärernas yrkanden. De båda organisationerna påpekar att de i framställningar till Kungl. Maj:t den 29 april 1964 respektive den 20 mars samma år begärt att giftnämnden måtte utökas med en representant för lantbruksnäringarna. De framhåller vidare att problem sammanhängande med bekämpningsmedel inom jordbruksnäringen kommit att dominera giftnämndens arbete och att det därför är naturligt att sakkunskap från det praktiska fältet tillföres nämnden, i synnerhet med tanke på utformningen av tillämpningsföreskrifter. Lantbruksförbundet betonar särskilt att nämndens sammansättning bör vara så allsidig som möjligt samt att tillverkarna av bekämpningsmedel redan är representerade genom en företrädare för Sveriges kemiska industrikontor.

Giftnämnden påpekar det praktiskt omöjliga i att låta alla olika områden som beröres av nämndens verksamhet bli företrädna genom särskild expertis. Den omständigheten att flera områden med beröringspunkter till giftnämndens intressesfär saknat representation i nämnden har inte känts som något hinder för nämnden eller allvarligt försvåra dess arbete. Nämnden ställer sig emellertid inte helt avvisande till motionärernas förslag. Den uttalar bl. a.

Av nu aktuella cirka 900 bekämpningsmedel används huvudparten inom jordbruk, skogsbruk eller trädgårdsskötsel. Ett stort antal har emellertid andra användningsområden. Som exempel kan nämnas grupper av varor för industriell och hantverksmässig användning. Hit hör medel för konservering av pappersmassa, trävaror och textilier. Andra preparat är avsedda för användning i hemmen. Bland sådana märks saneringsvätskor samt flug-, mygg- och malmedel. Flera andra speciella användningsområden förekommer. Då det gäller hälsofarliga varor, som inte är bekämpningsmedel ligger intresseområdet i stor utsträckning på det industriella planet såväl då det rör sig om produktion som konsumtion. Även handeln berörs i betydande grad. Vad riskerna beträffar föreligger dessa för alla och envar. Inte minst betydelsefullt är att hälsofarliga varor regelmässigt kommer till användning i hemmen och i många slags hobbyverksamhet.

Av det sagda torde framgå, att det är ett omfattande och delvis mycket disparat varusortiment giftnämnden har att befatta sig med. Det är därför naturligt, att — trots att nämnden är sammansatt av icke mindre än 9 ledamöter med sinsemellan olikartade fackkunskaper på giftområdet — önskemål framkommit från flera håll om att ytterligare fackområden bleve representerade i nämnden. Från jordbrukets sida har man i olika samman-

hang krävt särskild företrädare i nämnden. Förutom i de nu remitterade motionerna har detta sålunda skett i tidigare motioner och i debatter i riksdagen samt i särskilda framställningar till Kungl. Maj:t. Även från andra håll har formella framställningar gjorts om representation i giftnämnden för ämnesområden, som inte nu är företrädade i nämnden. Vid den remissbehandling av giftstadgeutredningens förslag som föregick nämndens tillkomst begärdes exempelvis representation för medicinsk yrkeshygien, zoologi-entomologi och för yrkesfruktodlingens intressen. Sedermera har Sveriges ornitologiska förening i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit, att en företrädare för naturskydd eller biologisk forskning måtte komma att ingå som ledamot av giftnämnden.

De olikartade anspråk om representation i giftnämnden, som framkommit, är mycket förståeliga. Ett bifall till dem skulle emellertid medföra risk för att den redan nu ganska stora giftnämnden bleve alltför tungrodd. Något tvingande skäl att öka antalet experter inom nämnden synes icke heller föreligga. Vidare anser nämnden, att det skulle kunna bli till men för de syften den har att tjäna, om någon av ledamöterna, i motsats till vad nu är fallet, skulle framstå som direkt intresserepresentant för viss yrkesgrupp eller visst näringsfång. Med hänsyn till det skärpta läget på giftområdet, särskilt beträffande bekämpningsmedel och deras användning, är det emellertid uppenbart, att de frågor som faller inom giftnämndens domvärjo är av så stort intresse för vårt folk och vår natur, att det kan vara berättigat att ytterligare vidga basen för nämndens rekrytering. Enligt nämndens mening kunde detta bäst ske genom att öka nämnden med två personer, som företräder allmänna intressen, lämpligen ledamöter av riksdagen. Det torde därvid vara ändamålsenligt om den ene valdes bland personer med särskilt god kännedom om jordbrukets och skogsbrukets förhållanden. Om den här förordade anordningen kommer till stånd, torde intentionerna bakom de remitterade motionerna i allt väsentligt bli tillgodosedda.

Utskottet

Giftnämnden, som är högsta tillsynsmyndighet beträffande efterlevnaden av giftförordningen och bekämpningsmedelsförordningen, består av nio ledamöter och lika många suppleanter, vilka för en tid av högst tre år utses av Kungl. Maj:t. Nämnden har fungerat sedan den 1 juli 1963. Vid dess tillkomst betonade föredragande departementschefen att nämnden, som är ett sakkunnigorgan, borde få en så allsidig sammansättning som möjligt. Det förutsattes bl. a. att medicinalstyrelsen, kommerskollegium och arbetarskyddsstyrelsen skulle vara representerade i nämnden.

I förevarande motioner yrkas att giftnämnden skall utökas med en ledamot och en suppleant såsom representanter för jordbruksnäringen. Motionärerna menar att nämnden härigenom skulle tillföras sakkunskap och erfarenhet rörande de problem som är förenade med användningen av bekämpningsmedel i praktiskt lantbruk. Detta skulle vara av betydelse bl. a. vid utformningen av olika detaljföreskrifter.

Förutom från jordbrukets sida har krav på representation i giftnämnden tidigare rests från andra delar av näringslivet likaväl som från företrädare för exempelvis medicinsk yrkeshygien, zoologi-entomologi och naturskydd. Såsom giftnämnden i sitt yttrande över motionerna anfört torde det inte vara möjligt att låta vart och ett av de många olikartade områden, som beröres av nämndens verksamhet, bli företrätt i densamma. Inte heller skulle det vara lämpligt att, i motsats till vad som nu är fallet, tillföra nämnden personer som direkt företräder vissa yrkesgrupper eller organisationer. Enligt utskottets mening kan det emellertid vara befogat att, såsom giftnämnden föreslagit, något bredda basen för nämndens rekrytering genom att tillföra nämnden två representanter för allmänna intressen, lämpligen ledamöter av riksdagen. Det synes ändamålsenligt att till en av dessa ledamöter utses en person med särskilt god kännedom om jordbrukets och skogsbrukets förhållanden. Vad utskottet anfört synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom. Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

- A) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 431 och II: 490, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet anfört; samt
 B) att motionerna, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 oktober 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Lars Larsson, Edström*, Hübinette och Axel Kristiansson;

från andra kammaren: herrar Lundberg, Odhe, fröken Sandell, herrar Wiklund*, Fredriksson, Johansson i Skärstad, Ringaby och Jonsson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Lundberg*.